

Jongens zijn geen meisjes

Langzaam maar zeker dringt binnen instellingen die met kinderen werken het besef door dat jongens geen meisjes zijn. Jongens willen stoeien en slopen, en daar is niks mis mee.

'Zware tijden', verzucht Mohammed (14) uit de Rotterdamse wijk Carnisse. Nergens in zijn buurt vindt hij een plek om te voetballen. 'Er zijn alleen kleine veldjes waar iedereen tegelijk van alles wil, zodat er altijd ruzie is. De regering heeft nu wel genoeg bezuinigd. Laat ze de belasting maar verhogen.'

Jongens kunnen eigenlijk nergens echt jongens zijn. Partijtjes straatvoetbal eindigen vaak in aanvaringen met boze burens. Niet iedere jongen is bestand tegen de beperkingen die de maatschappij hem oplegt.

Onderzoeken van de afgelopen dertig jaar tonen aan dat jongens psychologisch anders in elkaar zitten dan meisjes. Dat jongens meer hebben met Spiderman dan met Barbie hangt samen met de hoogte van hun testosteronniveau. Het mannelijke hormoon testosteron zet aan tot actie en beweging. Rond het 4e jaar leidt dit tot actiever en wilder gedrag en in de puberteit tot concentratiegebrek, rusteloosheid en agressieve gevoelens.

De psycholoog Martine Delfos en haar Britse collega Simon Baron-Cohen constateren dat bij meisjes de belangstelling voor ruwe spelletjes afneemt, onder invloed van een stijgend gehalte aan het vrouwelijk hormoon progesteron.

In *Jongens, hoe voed je ze op?* verklaart de Australische pedagoog Steve Biddulph de gemiddeld grotere beweeglijkheid en mindere taalvaardigheid van jongens ook uit een andere ontwikkeling van de hersenen. Tijdens de zwangerschap ontwikkelen de hersenen van jongens zich langzamer dan die van meisjes. Er ontstaan minder verbindingen tussen de linker- en de rechterhersenhelft. Na de geboorte groeit de linkerhelft bij jongens langzamer dan bij meisjes. Omdat de linkerhersenhelft nog niet is volgroeid op het moment dat cellen van de rechterhelft proberen verbindingen aan te leggen met de linkerhelft, worden in de rech-

terhelft nieuwe interne verbindingen gemaakt. Daardoor hebben jongens, vergeleken met meisjes, gemiddeld meer interne verbindingen in de rechterhersenhelft. En die hersenhelft regelt, simpel geformuleerd, voor een belangrijk deel de lichamelijke en ruimtelijke oriëntatie en beweging.

Mensen die met kinderen werken doen sinds de jaren zeventig alsof jongens en meisjes hetzelfde zijn. Mede onder invloed van de vrouwenbeweging werd Nederland feminieker. Verschillen tussen jongens en meisjes zouden vanzelf verdwijnen als jongens met poppen spelen en meisjes met autootjes. Jongens lieten zich echter moeilijk in dit stramen drukken. Het bleven lastpakken.

Instellingen die met kinderen werken worden overheerst door vrouwen, die eerder de neiging hebben om jongens als lastig te beschouwen. Vrouwen, maar ook mannen die in een feminie omgeving werken, zien het uit elkaar halen van speelgoed als slopen, niet als experimenteren met materiaal. Stoeipartijen, die jongens nodig hebben om de onderlinge rangorde te bepalen, worden voor vechtpartijen aangezien.

Zijn jongens lastiger geworden, of reageert de maatschappij afwijzender op hen? Dit laatste, denkt Lauk Woltring, docent Jeugdzorg 12+ aan de Hogeschool van Amsterdam en verbonden aan het bureau Werken met jongens, dat instellingen adviseert en trainingen organiseert. Volgens Woltring reageerden opvoeders dertig jaar geleden meer ontspannen op jongensgedrag. Nu zien ze het vaker aan voor een symptoom van ADHD. 'ADHD bestaat, maar het wordt te vaak als *label* gebruikt. Beweeglijkheid van jongens is tegenwoordig eerder een probleem.'

Zonder reële stoornissen te willen bagatelliseren – in het speciaal onderwijs, opvangprojecten en jeugdgevangenisvormen jongens de meerderheid – stelt Woltring dat problemen met jongens worden aangewakkerd wanneer hun ontwikkeling wordt beperkt door volwassenen die op

Kinderen kunnen steeds minder een beroep doen op mannen

gens volwassen mannen nodig die hen de weg wijzen. Maar kinderen kunnen steeds minder een beroep doen op mannen. Veel kinderen groeien op in eenoudergezinnen met alleen een moeder. Ook in de crèche, op school en in het buurthuis komen jongens nauwelijks in aanraking met volwassen mannen. Tavecchio, Delfos en Woltring pleiten daarom voor actieve werving van mannelijk personeel bij opvoedende instellingen, en voor het versterken van de rol van vaders in gezinnen.

voorhand uitgaan van kwade bedoelingen. 'Als je jongens voortdurend negatief benadert, gaan ze vanzelf negatief gedrag vertonen.'

Om dat patroon te doorbreken, is het nodig om in de kinderopvang, het onderwijs en het kinder- en jongerenwerk methodes te introduceren die jongens recht doen. Deskundigen als Martine Delfos, Lauk Woltring en Louis Tavecchio, hoogleraar pedagogiek aan de Universiteit van Amsterdam, roepen in diverse publicaties op tot inlevingsvermogen in de dagelijkse opvoedingspraktijk. Professionals moeten sekseverschillen erkennen en ruimte scheppen voor actie en onderzoeksdrang. Ze moeten jongens niet al te snel op hun donder te geven als ze schreeuwen of stoeien. Verder moeten ze grote speelruimten creëren en sportieve activiteiten organiseren, zodat jongens hun energie kwijt kunnen.

Jongens kunnen volgens Woltring baat hebben bij de cursus Rots en Water, vooral als zij uit hun evenwicht zijn geraakt. Rots en Water is gericht op de ontwikkeling van fysieke, mentale en sociale vaardigheden.

Opvoedingsdeskundigen als Delfos, Woltring en Tavecchio wijzen ook op de noodzaak van mannelijke rolmodellen. Om zich goed te kunnen ontwikkelen, hebben jon-

In Rotterdam wordt aan versterking van de vaderrol gewerkt met het project Vaders, een initiatief van stichting De Meeuw, een stedelijke instelling die scholen ondersteunt op het gebied van welzijn. Vaders richt zich op alle kinderen, maar de aandacht in het project voor de vader als mannelijk rolmodel sluit aan op de gedachte dat veel jongens behoefte hebben aan zo'n voorbeeld. Om de betrokkenheid van vaders bij het leven van hun kinderen thuis, op school en in de buurt te vergroten, streeft De Meeuw naar versterking van contacten tussen vaders en scholen, buurthuizen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven.

Een ander doel van het project is vaders te stimuleren om als vriend met hun kind op te trekken. De achterliggende gedachte is dat kinderen zich zekerder voelen en meer ondernemen als hun vaders zich betrokken tonen bij hun doen en laten.

Als eerste aanzet voor een blijvend contact met vaders organiseerden scholen, buurthuizen, peuterspeelzalen en kinderdagverblijven samen met De Meeuw in maart voor het eerst de Vaderweek, bedoeld om de belangrijke rol

van vaders en andere mannelijke verzorgers in de opvoeding te benadrukken. De opzet is dat in Rotterdam zoveel mogelijke basisscholen, kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en buurthuizen een dag in deze week extra aandacht besteden aan vaders. Leerkrachten en leidsters organiseren activiteiten voor vaders en kinderen. Vaders doen een dagje mee in de klas van hun kind, sporten samen met hun kind, schilderen een portret of bereiden een maaltijd.

De eerste Vaderweek was een succes. Volgens het evaluatieverslag van De Meeuw deden 162 instellingen mee en reageerden vaders en beroepskrachten enthousiast.

Ook Bureau Jeugdzorg Stadsregio Rotterdam heeft oog voor de vaderrol. Het bureau betreft vaders nadrukkelijk bij de oplossing van problemen. Als die ontbreekt, zoekt bureau jeugdzorg in de omgeving van het gezin naar vervanging, in de vorm van een opa of oom.

Bureau jeugdzorg streeft verder naar een structuur om de nieuwe denkbeelden over sekseverschillen in het beleid te verweven. Overwogen wordt bij familiebeeraad de rol van de vader extra onder de aandacht te brengen. 'Bij gezinnen waar de vader niet meer thuis woont, ging lange tijd de aandacht vooral uit naar de moeder', verklaart directeur Jacques Bovens. 'Er werd te weinig stilgestaan bij de invloed van de vader.'

Dat beroepsopvoeders zich langzamerhand realiseren hoe belangrijk sekseverschillen zijn, blijkt uit de toenemende interesse voor Rots en Water. De Stichting Parlan, een organisatie voor jeugdzorg in Noord-Holland, is al langer doordrongen van de noodzaak jongens anders te benaderen dan meisjes. Ben Vitalis, die veertien jaar als een van de weinige mannelijke werkers jongens begeleidde in internaten van Parlan, leerde het in de praktijk. Vitalis merkte dat hij tijdens een ruige overlevingstocht beter tot een jongen doordrong dan tijdens het gebruikelijke 'goede gesprek' in een kantoortje. 'Als ik jaren later ex-pupillen tegenkom, vragen ze of ik het nog weet, van die strandwandeling of die nachtelijke dropping. Jongens komen dan los, waardoor het vertrouwen groeit.' Daarom betreft Vitalis

het dat die werkwijze nog zo weinig binnen instellingen is ingebed. 'Als een begeleider die zo werkt vertrekt, verwatert de werkwijze al gauw.'

Om dat te voorkomen brengt Vitalis zijn vroegere inter-naatscollega's in contact met Rots en Water. 'In ons team willen we het inzicht levend houden dat jongens eerder behoefte hebben zich fysiek te uiten en dat begeleiders eerder vertrouwen winnen door een activiteit die jongens leuk vinden, dan door een gesprek te forceren', zegt Johan de Voogd, leidinggevende van het projectbureau voor ontwikkeling en innovatie van Parlan.

Bertha Verschaeren, werkzaam bij de jeugdsector van Punt Welzijn in Weert, deelt de inzichten van Vitalis. In haar vroegere werk bij de jeugdhulpinstelling Widdonck en bij de residentiële instelling Vreekwijk stond zij alleen in haar opvattingen over sekseverschillen. Toch trok zij er met haar pupillen op uit, als maatje. Tijdens het lopen beginnen ze met stoere verhalen over gestolen vlaaien, maar al gauw komt de pijn naar boven - met snot en tranen.'

Ook kinder- en jongerenwerkers merken het belang van mannelijke rolmodellen. Kinderwerker Leon Collignon organiseert een jongensclub in activiteitscentrum Arend

'Een onbegrepen jongensziel raakt vergiftigd'

De verschillen

- Jongens leren meer via *trial and error*, meisjes meer door theoretische instructie
- Jongens uiten zich meer fysiek, meisjes meer verbaal
- Jongens zoeken meer naar grenzen, meisjes zijn volgzamer
- Jongens onderzoeken situaties door fysiek spel, meisjes door te observeren
- Jongens stellen met vechten een pikorde vast, meisjes door te zoeken naar populariteit

FOTO: STIJN RADEMAKER

en Zeemeeuw in de Rotterdamse wijk Carnisse. Daar kunnen jongens in de basisschoolleeftijd zich na schooltijd uitleven met zaalvoetbal, tafeltennis, PlayStation-games, gezelschapsspelletjes en de computer. Collignon ziet er veel kinderen die een vader missen en voor wie hij het enige volwassen mannelijke voorbeeld in de omgeving is.

Het gemis aan mannelijke rolmodellen en aan ruimte voor jongens om zich uit te leven in de buurt waren de voornaamste redenen om de jongensclub op te zetten. 'Veel kinderen komen uit gebroken gezinnen en zien hun vader nauwelijks of hebben een slechte relatie met hem', weet Collignon. Hij betreurt het dat in het sociaal-cultureel werk zo weinig mannen werken.

Het naschoolse project Tweede Thuis Carnisse, waar de jongensclub onder valt, wil meer investeren in sport- en spelactiviteiten voor jongens. Die worden nu begeleid door stagiairs van de opleiding Sport en bewegen. Collignon vindt dat het sociaal-cultureel jeugdwerk in de toekomst meer mogelijkheden moet creëren om sportdocenten aan te trekken. 'Sport is belangrijk voor het werken met jongens. Daarom moet het professioneel worden begeleid.'

Ook de kinderopvang ziet het belang van mannelijke rolmodellen, al heeft die sector op dat terrein weinig te bieden:

slechts 3 procent van het personeel bestaat uit mannen.

Charles van Harling, groepsleider bij kinderdagverblijf Het Pinguïnnest in Ypenburg, wil daar verandering in brengen. Samen met hoogleraar pedagogiek Tavecchio en Liesbeth Schreuder van het Expertisecentrum Kinderopvang van NIZW Jeugd bezint hij zich op een campagne om mannen voor de kinderopvang te winnen. Via de lokale omroep in Delft, waarvoor hij een programma over kinderopvang maakt, maakt hij daarmee een begin. Van Harling merkt dat ook 2-jarige jochies mannelijke uitdaging nodig hebben. 'Jongens trekken meer naar mannen, omdat die iets vrijer zijn in hun spel. Ze willen voetballen en stoeien. Daarvoor zoeken ze mij of mijn mannelijke collega.'

'Toch moet de praktijk zich niet blindstaren op mannelijke rolmodellen', waarschuwt Liesbeth Schreuder. Ze onderschrijft het belang van een groter aantal mannen in werksoorten die op kinderen zijn gericht, maar vindt ook dat vrouwelijke werkers zich beter in jongens moeten verplaatsen. Ze moeten jongens ruimte bieden voor hun beweeglijkheid, hun behoefte aan actie en hun onderzoeksdrang.

Lauk Woltring heeft de indruk dat het mannelijke element grotendeels uit de sociaal-agogische opleidingen is verdwenen. 'Het fysieke, het werken met de grove motoriek, ontbreekt. Gymnastiek is van het lesprogramma verdwenen. Met voornamelijk vrouwelijke studenten ligt nu het accent op het verbale. Mannelijke studenten haken af omdat zij denken dat hun ideeën over het belang van fysieke uiting grof en banaal zijn.'

Ook met het wezen van jongens houden opleidingen volgens Woltring te weinig rekening. 'Een onbegrepen jongensziel raakt vergiftigd. Die ziel bouwt wrok op en keert zich af. Als jongens geen controle hebben over die emotie, worden ze makkelijk agressief en soms ook bang voor hun eigen onbegrepen agressie. Soms krijg je dan jongens die in wezen bang zijn voor zichzelf. Jongens die vaak op hun donder hebben gekregen, proberen aardig te worden gevonden. Maar het kunnen ook hele stiekeme jongetjes worden, die in

'Met sierlijke technieken verheffen ze voetbal tot kunst'

FOTO: STEIN RAUWMARKER

het geniep gemene dingen doen. Er zijn ook jongens die dat geforceerde lief doen niet volhouden en ongecontroleerd uitbarsten. Mensen reageren dan verbaasd: "Het was zo'n lieve jongen". Ik laat mijn studenten dit soort mechanismen zien, maar binnen andere opleidingen gebeurt dat te weinig.'

De Hogeschool Rotterdam besteedt wel aandacht aan het fysieke element. Sinds 2001 kunnen studenten Culturele en maatschappelijke vorming (CMV) die met jongeren willen werken facultatief de cursus Recreatie sportleider-A volgen. In deze cursus leren studenten sport- en spelmethodieken. Eric Trinconi, directeur CMV aan de Hogeschool Rotterdam, constateert een toenemende belangstelling voor de cursus, omdat die kans biedt op werk. Volgens hem groeit in grote steden de behoefte aan jongerenwerkers die sportactiviteiten kunnen organiseren. Daar komen vooral jongens op af, die op die manier hun energie kwijt kunnen.'

Straatvoetbalfeestijnen op stedelijke pleinen hebben een gunstig effect, vindt hij. 'Je ziet daar het plezier van jongens. Met allerlei sierlijke technieken verheffen ze voetbal tot kunst. In plaats van irritatie oogsten ze daarmee applaus van buurtbewoners.'

INEKE WESTBROEK

www.leukvoltring.nl

www.rotsenwater.nl

www.jongensinbalans.nl